

TILTOTT SZERELEM.

Jelenetek a' nagy világból.

FRANKENBURG-TÓL.

(Folytatás.)

HARMADIK JELENÉS.

Két egész hetet töltöttem már Pesten, anélkül hogy Minona felől legbuzgóbb nyomozgatásim mellett is valamit hallhattam volna, 's szemeim csaljátékának kezdém hinni látását, bár újabb és hevesebb szenvedélyt ébreszte ismét bennem a' tölem habár soha el nem felejtett, de még is nyugodtabb emlékezetben fénylett varázslény. A' német színházat senki sem látogató oly szorgalmasan mint én, a' városi rendőrökkel versenyt jártam föl és alá a' pitvarban, a' zordon idő 's némelly magát a' zugban meghuzott szerelmes pár daczára, kit édes ömlengéseiből följeszték, mint csibesereg közé csapott héja. Ki engemet nappal az utcákon szabadni látott, megsajnálhatott volna, mint urnéja vesztett ölebecskét, minden boltba, minden kapun betekinteni, 's minden négylovas hintóban 's befátyolozott némborban eltűnt kedvesemet keresni; 's estve ismét valamely népbóhozat előadásánál a' finom izlésű tömeg közt, mint hévkádban, izzadni, vagy a' hideg pitvarköveken órákig eltipeggni: megsajnálhatott volna, mondám, főkép ha oly szerelemről, minő az enyém volt, fogalma lehetett. Nem nyúlhat a' fiatal író nagyobb vágygyal és kíváncsisággal azon lapok után, mellyek szűzkönyvének *) bírálatát adják, mint én a' pesti tudakozó-döntézet lapja után, mellynek vendégjegyzékében eddigi sikeretlen fáradságimat megjutalmazva látni hívém, de még elég korán érthetém meg nem kis bosszúrra, hogy a' tudakozó-döntézet mindig tizennégy nap mulva tudatja névsorát vendégeinek, kik az alatt már ismét el is utaztak. 'S mi könnyen törtenhetett, hogy Minona nevét is akkor fogom olvashatni, midőn ez már Pestet elhagyandotta? Valóban örült lehetne az ember, ha meggondolja, miként nálunk minden rendszer-hajházás mellett mégis semmi rendszer nincsen. 'S ha egyik perczben, mint a' gyermek, sírhattam volna reményeim leomlott kártyaháza fölött, a' másikban ismét Epaniondás voltam, ki sebhedt testén keresztül a' remény csoportjait győzelemre serkenté.

*) Így nevezik az írónak első megjelent könyvét.

A' játékszíni idő elmúlt, 's a' legtarkább gondolatok tengerébe merülve néztem ki a' nádorvendégfogadó egyik ablakából a' mind inkább csendesebbé leendő utczára. A' hús levegő jótékonyan hatott fölhevült fömre: álmas épen nem voltam, 's így, bár testben és lélekben fáradt, könnyen eltökélhetém magam féleji virrasztásra. A' sötétkék boltozat, mint óriás kristállámpa csüngött fölöttem, 's a' hold mint egy aranyozott ezüstkarika gurogott a' meggyújtott égi gyertyácskák sorain alá. — Nem emlékezem, hogy valaha oly nyugtalan lettem volna, mint ezen estve akár önkénytelenül feltűnő emlékezetem, akár bizonytalan jövődóm vágyai és összehasonlításai miatt, vagy más, tölem valamint akkor úgy most is meg nem fejthetendő okokból; elég mondanom, hogy azon fölingerültség, melly egész testemet forroláz gyanánt bejárta, 's azon nevezhetlen, ritkán érzett kéj, melly szökösdit játszott minden eremben, 's egyedesen villanyozá izeimet, inkább hatalmasan felzúdult szenvedélyé, mint tiszta szerelem előérzete volt.

Schiller 'Carlosza' fekvék asztalomon; ehhez siettem most az ablaktól, 's hangos és érzeményes szóval szavallám el a' királyfi 's a' kéjt lehellő Eholi közötti jelenetet. Schiller! te nem gondoltad, hogy remek műved egy szerelmes szíven tágitani, 's határtalan szenvedélyek tűzét némileg oltani fogja: hihetőleg én voltam az első, ki ezen jelenet elolvasása után fölingerelt képzelmeit elfojthatni, vagy veszélyben forgott erényét megmentetni véli. — — Milly különbözők a' gyermek és az ifju éve, milly óriás szökés a' kevés időn keresztül! Midőn gyermek voltam, 's kétes esthomályban egyedül maradván, sürge képzelet-erőm különféle rémalakot lebegtetett előmbe, a' félelmet hangos dalolással úzém el: most a' szerelem szorongó nyugtalanságát, 's csendes éjjel kettőztetett báju ingerképeit hangos szavalással akarom lecsillapítani. Ki nem nevet rajtam?

Boldog, igen boldog gyermekkor! mért nem szöktethetém át ifjuságom éveibe azon pillanatnyi félelmet, mellyet éreztem, midőn nevetséges csaláremek ijeszték gyöngé szívemet? Én többé nem énekelhetek, mert életem költői oldalát elvesztém, 's a' zordon, a' prózai valóságban rekedt lón szavam, mint a' hosszú álom után fölébredőé.

Még nem végzém el szavalásomat, midőn zongorafogásokat hallottam megzendülni. Az ablakhoz siettem, ezen nem kellemetlen közjátéknak kitérván szívemet, mert ki nem tudja, mily varázsgyönyörrel bir csendes estén a' hanga: 's mily kétszeres benyomása volt annak reám nézve, ki olly szenvedélyes barátja vagyok ezen égi szülöttnek. Úgy rémlék előttem, mintha az átellenemben fekvő magas házból rezgenének által a' hangok, bár egyik ablakában sem láttam többé világot. — Most a' fogások egy nékem ismeretes ének előkíséretét kezdék, 's nem sokára azután egy kimondhatatlan lágyságu asszonyi hang ezen szavakat éneklé:

Mio ben ricoꝛdati
s' avvien ch'io mora,
quanto quest' anima
fedel t' amo.

Minona köszönte át hozzám ezüst szárnyain a' hangának. Emlékezem, miként ő olly sokszor éneklé kérésemre ezen gyönyörű dalt, melly alatt én hovállára hajtám forró fejemet, 's öröm és búrnak hó könyűi aláperegtek keble halmaira, mint harmatcseppek fehér rózsákra. Nekem akkor szabad volt sírnom, ah! 's mily kéjt rejte minden köny magában!

Az éneklő elnémult, miután még néhány erőteljes fogással játszását is, melly minden tekintetben remek és gyakorlott kezét árula el, bérekeszténé. Az ablaktól elmenvén, már is föltevém magamban, hogy véle megismerkedjem, mit még lehetségesbbé tön azon egészen eltökélt szándékom, melly szerint Pestet nem akarám odahagyni, mielőtt Minonát vagy föl nem találtam, vagy felőle bizonyosabb 's kielégítőbb tudósításokat nem szerezttem volna. Tervem, mellyel ezt kieszközölhőnek hívém, készen volt, 's ki engemet ismer, nem fog kételkedni, hogy valamint terveim rendkívüliek szoktak lenni, 's világ 's emberek előítéleteit 's véleményit megvetők, úgy szinte azok kivívásában csüggedetlen erőt és bátorságot is érzek magamban; jelszavam: mindent megnyerni vagy mindent veszteni, a' közép utat és közönséges emberek társaságát ritkán vagy soha sem választám. Azon korban valék, mellyben, mint Bulwer mondja, a' szerelem nyila rezgett a' szívben, 's melly keskenynek találja a' kört. Mint a' meg-

sebesített szarvas futhatnánk mindig tovább és tovább, bizonytalan vágy késztet az elszökésre, egy szinte örült törekvés magunktól megmenekedhetni; a' lélek szeretne kirepülni, 's elszórni szárnyait a' hajnalnak. 'S mit gondolunk mi ezen korban lehetetlennek?

(Folytatása következik.)

BAKONYI MISKA

levelezése.

BUDA-PESTRÜL.

Kedves bátya, tudgya ked, hogy haragudtam mikor oskolába köllött menni, pedig kedre haragudtam leginkább, mert ked hajszu't mindig, de most köszönöm. Mennyit térdepültem kukoriczán, hasáb fán, aztán meg hányszor megvirgázott mest' ram, de Isten álgya meg érte, most hasznát veszem.

Ked talán nem is tudgya, hogy apám itt Pesten egy nagy ternót csináy't? Bizon csináy't ő hála legyen az Istennek. Valami zsidókat hozott ide a' télen, 's nem t'om hogy jutott eszibe a' lutribá tenni, ő szerencsés vo't; de nem sokára aztán örömben e vagy hogy megha't szeginy, az Isten nyugosztajja.

Azon kívül szip kis vagyonkánk vo't, én magam maradtam, 's úgy gondútam hogy búelfelejtésér legjobb lesz begyünni Pestre laknyi, nekem itt szörnyü mód tetszik. Eleinte mégis egy kissé unni kezdtem magam, noha pénzem ölig van, de már lassankint hozzá szokom a' városi ilethő'. Minthogy semmi foglalatosságom sincs, hevertembü majd néha irok kednek bátya a' pesti dolgokra.

Akár merre megy az ember itt, mindenütt szip izéket lát; aztán minden felé kocsmá van, nem úgy mint nálunk. Ha otthon ementem is a' zsidóhó, nem kaphattam egy klázli jó bort is, de itt mindenfelé jobb bort kapnyi.

Csak hallotta tán ked is, hogy itt ojjan nagy vizáradás vo't 's annyi ház bedü't? Én akkor még nem vo'tam itt. Már kezdenek épitenyi, 's olly sok ember esődü't össze mindenfelü' dugoznyi, hogy ókor a' szénapiacson úgy regge' egyik a' másiktü alig mozdú'hat. Ott ácsorognak némellyek egész délig is, még se mennek egy ezüst huszason alu' napszámba, de még egy forintot is e' kérnek; nálunk otthon a' Bakonyban 7—8 garasér is kaphat-

nyi napszámot, hanem hogy ott ennyi is annak, de itt a' napszámú köll é'nyi.

Én mindig azt gondotam, hogy az alföldön tán nincs is szeginy ember, pedig most látom, hogy sokkal több szeginy dogozó ember gyütt fő az alföldrű mint a' mi környikünkü, 's aztán ojjan szenyesek, csupa zsiros a' ruhájok, talán sohase mosatják. Nem gonduná ked bátya, milyen könnyen megösmérhetnyi az alföldi embert a' mi környikünkbelitü? Hogy az alföldön olyan sok szegény ember van annak tán az az oka, hogy a' sok termékeny földön csak a' kizset várják az Istentü, azt hiszik, hogy ott nem kő dugoznyi, 's így elustunak. De olyan rősten is dugoznak ám hogy kin őket niznyi; négyen is belekapaszzkodnak olyan szivattyuba, a' mivel a' pinczékü a' vizet huzzák ki, és még is olyan lassan megy hogy; ugyan hogy nem filnek az Istentül.

Azok a' házak a' kik most ipülnek olyan magosan lesznek, hogy nem tudom hogyan járnak be majd kocsival az udvarra A' mint gondolom majd főtötik az utcákat, már az országoton és szénapiarczon kezdik, de azt nem tudom honnét vesznek annyit földet a' mivel az utcákat az egész városban föl lehetne tőtenyi, ha a' házokat mindenütt ugy fölemelik, mert körülbelül hegyet nem láttam, hacsak a' Gellért hegyet le nem hordják. Ezen soká töprenkedtem, aztán egy embert kérdeztem meg, 's az azt mondta, hogy ő ugy hallotta, hogy egy szörnyü nagy canalist ásnak a' külső városokon végig, 's hogy avval a' földde a' mit abbu majd kihányanak az egész városnak alacsonyabb utcáit föl lehet tőtenyi, ugy de mikor lesz az, addig is be köll az udvarokra járnai.

De előbb el köllött vóna már kednek beszé- nem bátya, hogy mihelyt megtelepedtem itt Pesten, mingyárt ementem a' komédiaházba is, az arra kin van a' merre Czinkotára járnak. Tudja ked mikor Zirczen voltunk együtt a' vásáron, ott is láttunk komédiát, az udvaron egy sátor alatt, de az nem volt ám olyan szép mint a' pesti komédia. Én még eleinte illyenekben igen járatlan vótam, oda megyek a' hun fizetnyi szokás és egy forintot adtam oda, azért kaptam egy kis czédulát, aztán fölvezetnek a' legszebb helyre, a' hunnan majd semmit sem láttam, mert az első helyek már el

voltak foglalva. Egyszer csak kigyütt egy asszony, a' ki igen czifrán vo't ötzöködve, 's az orcája pirosra volt mázolva. Mikor ezt meglátták, pedig ném szólt még egy szót is, csak hallotta ked volna a' szörnyü lármát, kezükke, lábukka dugoztak, én nem tudtam mi lelte őket, sokára aztan csöndesség lett, 's kérdeztem egy embertü' ki mellettem állt, hogy mért zajongtak és kiabáltak olly nagyon, azt mondta, ő nem tudja; 's ismét kérdeztem hát ő mért tapsolt 's lármázott ugy? azt felelte mivel mások is kiabáltak; aztán megszűnt a' zajt, elkezdett az asszony inekü'nyi, de én egy szót sem értettem belüle; pedig azt mondták, hogy igen szipen inekü't.

Itt akarata ellen is kintelen az ember tanu'nyi. Egy kis esetet beszélek e' kednek bátya, a' mibü' én azt tanu'tam, hogy nem kőne minden embernek hinnyi. A' minap már későcskén gyertyagyujtat után haza felé ballagtam. Éppen szállásomhó kőze' egy kis lán igen keservesen sir, és valamit keresgelt sötétben a' földön; kérdém tüle hogy mit keres, azt mondja, hogy egy öt forintos banknótát veszett e, a' mit evá'tanyi akart vinni. Mint-hogy ojjan keservesen sirt 's hogy haza nem mer mennyi, én megszántam szegint 's hogy pinz vo't nálam adtam neki egy öt forintos banknótát. Csak látta vo'na ked mint akarta kezemet csóku'nyi, 's hogyan köszönte. A' lán sok szives köszönése után e'ment. Én lassan ballagtam, 's alig mentem ennyihán lépést barátom Pókhasi csak megragad hátu. Hun vo'tam azt kérdi tülem, mondom a' komédiában. Az istenér ne mongya ugy, hogy komédia, mer bizon megverik, hanem mongya hogy színház, vagy teátrum. De észre vette, hogy a' lánkával valami do'gom vo't, kérdi mit adtam neki, mondom, 's az esetet e'beszéltem; ő nevetet. Ez után e' vált tülem, 's azt mondta, hogy néztek csak a' lán után. Én nem tudtam mér mongya ezt, és kíváncsi lettem. Kevés vártatva oda sompologtam hun a' lány bement, az kocsmá vo't, és már akkor egy asztalná ült, egy szép czifrán fölötözött aszszon és ember között. Az asztalon két üveg bor ált és pecsenye. Most már értettem mér nevetett Pókhasi barátom, engem a' lán rútol megcsa't. Lássa ked bátya mire tanityák városban a' lányokat. Máskor többet irok.

LITERATURAI VILÁG.

(Vége)

Mi e' drámában a karakterfestést illeti, egyetlen karakter tűnik ki az egészből, 's ez — az íróé. Ákosban az író t' látjuk, mit cselekednék vagy inkább mit szólna ennek helyzetében; Csánádban őt, mit emezében és így tovább. Ugy látszik, a' szerző nem azt fontolá meg, mit kell ilyen vagy amolyan lelkezetű embernek e' vagy ama' körülményben szíkségekép tennie, mondania; hanem mit tenne, mit mondana ő maga; 's ez természetesen olly festésre vezet, mellynek színei, bár különféle neví alakokon legyenek is, mindgyere összeolvadnak. Rábban azonfelül, a' gyászvitében, ref. a' legnagyobb következetlenséget látja. Ő Csánáddali első találkozáskor olly sok szépet és helyest mond el ennek a' hazaszeretetről 's olly magosabb gondolkozásnak látszik, hogy őt az ember az általa csakhamar elkövetendő alacsonyásokra egészen képtelennek véli 's mégis csakhamar aljas csalóvá törpül. Egy pillantásra (!) beleszeret Rózsába — a' három felnött gyermek' atya (!) — 's ezt egész dühösséggel akarja nejjévé kényszeríteni, 's az így alacsonykodó másfélór ismét sententiákát mond el, mellyeket csak nemes lélek szűlhet. Csánád sem meleg sem hideg. Ákos egy szilaj, vad, durczás férjfinak látszik mindenben, egy kényurnak és basának; 's a' szeretett Rózsá ellenében mégis olly valódián lágy, olly könyörgő! Meglehet, a' szerző' véleménye jobb referensnél; de ref. azt hiszi, hogy a' ki mindenben dőlőfős és paraucsoló, mindenyosan rabnője körül sem fog az turbékolva nyögdcélni viszonsszerelmért; bárha Kártigám és egyebek e' nézet mellett vijjanak is. Rózsá, minthogy a' darabban szenvedőleg áll, e' tekintetben legdicserhetőbb.

Mi az egésznek külső összerakását, a' benne lévő helyzeteket illeti, ebben a' szerző' szerencsésebb. — Cselekedve 's nem beszélgetve áll az egész személyzet előttünk, 's a' néző nem kénytelen hosszas tanácskozások' és párbeszédek' semmire vezető végét unalmasan várni, mint például Vörösmarty' vagy Tóth Lőrincz' színműveiben. A' szindarabok' illyenmű érdemére pedig, miután néhány, magukban ugyan jó olvasatu, de szinpadra nem jó sikerrel alkalmazható darabunk van, figyelemmel és teljes méltánnyalassal lennünk kötelesség. — Színgigetinek már több darabja fordult meg magyar szinpadainkon; 's bárha hennök mélyebb lélek, valódi benső élet nincs, ő mégis mind fáradhatlansága mind a' szinpad' titkainak bővebb ismerete 's alkalmazása által nagy dicséretet érdemel; sőt mint a' magyar műveknek magyar szinpadokon folytonosan munkás kedveltetője, a' színi közönség' háljájára is méltán számolhat. Jelen művűnek a' nézők előtt csupán kifejlése volt némileg hosszadalmas, min a' szinpad' tekintetéből segítni kellene.

TORDASI.

ALÁÍRÁSI FELSZÓLÍTÁS

a' magyar színészet' barátihoz.

Miután fővárosunk közepett a' magyar színház megnyitott, a' legelőnebb részvétellel kísérte a' helybeli és vidéki közönség' annak további előhaladását, 's minden hazafit öröme bizdító vonzalommal vett állapotja felől minden tudósítást, mellyhez juthata. Még ama' nagy csapás mellett is, melly a' legközelbi vízáradás által Budapestet érte, több felől hallatszék szó és kérdés: mi lön

's mi lesz már most a' magyar színház' állapotja? 'S ha, midőn egy köz veszély az elméket egészen elfoglalja, még akkor is figyelmet látni a' nemzetnél a' sokféle megosztott érdekek' özőnében ez egyes tárgy iránt: akkor bizony elmondhatni 's hihetni, hogy a' nemzetben a' részvét 's vonzalom a' középponti játékszin iránt csakugyan nagy, 's hogy azt észlenni 's virágozni látni csakugyan mindennek szívén fekszik.

Köz tudomásra esett Bajza József volt színgazgató urnak az Athenaeumban közlött hivatalos jelentéséből, hogy „az árvíz a' pesti magyar színházban is nem csekély kárt okozott;“ melly károk' pótlására minden távol hazafinak sietni annál inkább kötelessége, minthogy pesti hírlapjaink az árvíz óta a' látogatók' számának tetemes csökkenéséről panaszkodnak. 'S kinek ne fekiennék mélyen szívén, hogy hazánkban, de kivált annak középponti városában a' színészet virágoztassék, virágozó állapotja minél erősebb lábra helyezessék?

E' szempontból indulván ki, szerencsés valék a' drámai literatúrában elsőrendű néhány írónkat egy játékszíni almanach' létre hozására megnyerni, melly „BUDAJÁTKÉSZINI ZSEBKÖNYV 1839re“ czím alatt folyó évi novemberi pesti vásárra fog megjelenni, 12ed részben, finom velin papiroson, egy arczképpel; 's 12—14 ivnyi terjedtségben legalább négy eredeti 's egészen új színművet foglaland magában. 'S hogy a' kitűzött czél' előmozdítására minél többen járulhassanak, az így előállítandó zsebkönyv' ára 2 ezüft forintra határozatik.

A' vállalathoz járulandó munkatársak: Horváth Czirill, magyar tudós társasági rendes tag; Csató Pál, m. t. levelező tag; Gaal József, m. t. levelező tag; — és alulírt lesznek.

E' zsebkönyv' minden tiszta jövedelme, az előállítási költségek' levonása után, a' pesti magyar színház' vizár okozta kárainak fűdezésére van szentelve. — Teljes okom van reményleni, hogy e' vállalat czelszerűség' következtében buzgó pártoltatást nyerend; minthogy azonban az ügy maga olly gazdaságos velebánást kíván, miszerint a' felesleges példányok' nyomtatása csak károkozó lehetne, hogy e' részben némi határozott szímat előlegezen tudhassak, ezennel aláírásra hívom meg mind azon pártolót a' magyar színészetnek, kik iránti segélynyújtásukat ezuton megteni czelszerűnek lelendik. Minthogy pedig magyar színészetünknek sőt középponti színházunknak is a' t. t. megyék és más törvényhatóságok voltak eddig is legfőbb pártolói 's előmozdítói, az aláírási iverk' megnyitására és buzgó kezelésére bátor vagyok a' két hazában levő megyei, széki 's egyéb törvényhatóságjegyzői hivatalokat, egyszersmind, tizedik példány jutalom-ajánlás mellett, minden hiteles könyvkereskedőt felszólítani. Ez aláírási iverk' beküldése f. e. augusztus' utolsó napjág váratik; mellyeket Pesten a' Természet', Rajzlatok' és Regélő-Honművész' szerkesztőségei fogadandnak el. — A' t. cz. aláírók' nevei nyomtatásban fognak a' nagyérdemű közönségnek számon adatni. — E' felszólításnak, bővebb köztudomásra juttatása végett, lapjaikba iktatására bizodalmasan kérem a' szerkesztőségeket. —

Pesten, júniusban 1838.

HAZUCHA FERENCZ.